

การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย

ปณิชา ชูเชิดปานรังษี¹ ประเทือง ธนียผล²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง และศึกษาถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทยเพื่อนำข้อค้นพบไปสู่การจัดตั้งศาลเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยการศึกษาเรื่องนี้ใช้หลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศาลเลือกตั้ง ได้แก่ หลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์การตุลาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2561 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องจัดตั้งศาลเลือกตั้งขึ้นเพื่อให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ศาลเลือกตั้งมีกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งทั่วไป ทั้งนี้ การใช้อำนาจวินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งจะต้องรวดเร็ว หากล่าช้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ การกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นพิเศษเฉพาะที่เป็นไปโดยเปิดเผย จะทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่มีมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใสเป็นธรรมและเกิดผลต่อสาธารณชน นอกจากนี้ การพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วถูกต้อง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็นหลักประกันแก่ประชาชนได้ดีกว่าระบบอื่น

คำสำคัญ: ศาลเลือกตั้ง; วิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง; การวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ปณิชา ชูเชิดปานรังษี และประเทือง ธนียผล. (2566). การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิต* ทางสังคมศาสตร์, 13(2), 310-325.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: panicha.tik@gmail.com
² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Establishment of an Election Courts in Thailand

Panicha Chuchirdpanrangsri¹ Prathuang Thaniyaphon²

Abstract

This academic article aims to analyze the condition, problems or obstacles of the Election Commission of the Election Commission, the Supreme Court and the Court of Appeal. Election Litigation Division and to study the importance and necessity of establishing an electoral court in Thailand in order to apply the findings to the establishment of an appropriate electoral court for Thailand. The study of this issue was based on concepts and theories related to the establishment of the Electoral Court, namely the legal state, the principle of separation of powers. Guarantees for the protection of rights and freedoms of the people by the judicial body, the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 and the Organic Act on the Election Commission B.E. 2561 as a framework for analysis.

Findings are as follows: Thailand needs to establish election courts to render decisions for offences related to elections. Election courts should be determined to have a procedure for cases related to the elections specifically different from general criminal and civil cases. The use of authority to render decisions for offences related to the elections must be speedy. If delayed, it may affect the administration of state affairs. The establishment of and procedure for election courts specifically in an open manner will result in standardized, clear, transparent, and just decisions which will affect the general public. The consideration of judges who have knowledge and ability in regard to the election law will ensure speedy, accurate, and efficient consideration of cases which is a guarantee to members of the general public better than other systems.

Keywords: Election Court; Election Trial Procedure; Election Judgment

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Chuchirdpanrangsri, P., & Thaniyaphon, P. (2023). Establishment of an election courts in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 13(2), 310-325.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: panicha.tik@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้องค์กรศาลเข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีเจตนารมณ์ให้การวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ควรเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยปราศจากการตรวจสอบโดยองค์กรศาล โดยกำหนดให้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถลงโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้งได้ 2 ช่วง คือ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแจกใบแดงชั่วคราว ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ และถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนรู้เห็นในการทุจริตการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ทั้งนี้ อำนาจสั่งการระงับสิทธิชั่วคราวให้เป็นที่สุด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224 (4) และมาตรา 225 แต่เมื่อภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา มีการทุจริตการเลือกตั้งให้เป็นหน้าที่ของศาลฎีกา ถ้าเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นหน้าที่ของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคในการพิจารณาวินิจฉัย เว้นแต่ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่และการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวหรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้วมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัคร

รับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกผู้นั้นโดยศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค สามารถเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้อำนาจในการยุติข้อพิพาท เรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอำนาจของ 2 องค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค นั้น มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจใหม่ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการควบคุมรัฐบาล อันได้แก่ อำนาจการแจก “ใบแดงชั่วคราว” ของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเป็นที่สุดในการสั่งให้เลือกตั้งใหม่และสามารถสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวมีข้อครหาว่าเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไป เพราะการระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งควรเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลเป็นคนตัดสิน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์แผนกคดีเลือกตั้ง และศึกษาถึงความสำคัญและความ

จำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทยเพื่อนำข้อค้นพบไปสู่การจัดตั้งศาลเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐเป็นผลพวงของความปรารถนาพื้นฐานของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลและสมาชิกในประชาคมมนุษย์ที่ใฝ่หาความยุติธรรมและความแน่นอนของกฎหมาย แต่โดยเหตุที่การบรรลุถึงซึ่งความปรารถนาดังกล่าว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านแนวความคิด ความหวังและสถานการณ์ทางสังคม เราจึงไม่อาจกำหนดความหมายของหลักนิติรัฐเป็นการทั่วไปที่ใช้กับทุกสังคมขึ้นมาได้ ประเทศอังกฤษใช้คำว่า “Rule of Law” ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ใช้คำศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “หลักนิติธรรม” แม้ว่าหลักนิติรัฐจะมีความหมายแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศแต่ก็สามารถกล่าวถึงหลักดังกล่าวเป็นการทั่วไปได้ว่า ประเทศที่มีการปกครองตามหลักนิติรัฐนั้นนอกจากมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองด้วยกัน ยังมีบทบัญญัติกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐ และความสัมพันธ์ทั้งหลายภายในรัฐอีก (Meewongukos, 2013) จึงกล่าวได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นหลักที่จำกัดการกระทำขององค์กรของรัฐ ฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจะมีอำนาจสั่งการให้ราษฎรกระทำหรือละเว้นไม่กระทำกรอย่างหนึ่งอย่างใดได้ ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ การควบคุมไม่ให้การกระทำขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหารขัดต่อกฎหมายจะต้องเป็นอำนาจขององค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการ

รัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับรองและให้ความ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญโดยอาจจำแนกสิทธิเสรีภาพเป็น 3 ประเภทคือ (Wisarutpitch, 1997)

(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในชีวิต สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ และสิทธิเสรีภาพในครอบครัว

(2) สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิเสรีภาพในการมีและใช้ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา

(3) สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง และเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

สรุปได้ว่า หลักนิติรัฐ หมายความว่า รัฐอยู่ภายใต้กฎหมาย การกระทำของรัฐต้องเคารพและเป็นไปตามกฎหมาย (ซึ่งผ่านความเห็นชอบของผู้แทนพวงชน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการกระทบสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และการกระทำนั้นต้องเป็นไปตามวิธีการ รูปแบบ และวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้จึงเกิดหลักการที่เรียกว่า “ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ” ขึ้นและหากรัฐกระทำการใดโดยฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามกฎหมายแล้ว ก็จะต้องมีกลไกและกระบวนการที่จะให้องค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมหรือตรวจสอบการกระทำนั้นได้ ที่เรียกว่า “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ” ซึ่งในทุกระบบกฎหมายทั่วโลกก็มีอบหน้าที่ในการควบคุมนี้ให้องค์กรตุลาการหรือศาล ซึ่งอาจจะเป็นศาลยุติธรรมอย่างในอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือศาลรัฐธรรมนูญกับศาลปกครองในฝรั่งเศส เยอรมันก็ได้ และกำหนดให้มีองค์กรควบคุมความชอบด้วยกฎหมายนี้เองที่ทำให้

หลักนิติรัฐมีประสิทธิผลบังคับได้จริง มิใช่หลักการบนกระดาษเท่านั้น

ด้วยหลักการดังกล่าวนี้เอง จึงอธิบายได้ว่า การกระทำขององค์กรของรัฐทุกองค์กรสามารถถูกควบคุม ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการได้ทั้งสิ้น

“ในประเทศที่เป็นนิติรัฐนั้น ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ย่อมกำหนดไว้แน่นอน มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจรัฐ (separation of power) ซึ่งไม่ให้หมายความว่า เป็นการเอาอำนาจอธิปไตยมาแบ่งเป็นส่วนๆ แต่เป็นการแบ่งหน้าที่ในการใช้อำนาจโดยหน้าที่อย่างหนึ่งองค์กรหนึ่งเป็นผู้ใช้ หัวใจสำคัญ คือ ห้ามมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรเดียวเป็นผู้ใช้อำนาจทุกอย่าง” (Saeng-Uthai, 1995)

หลักการแบ่งแยกอำนาจ

หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดหากแต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้ จะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาด หรือจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งที่รับภาระหน้าที่ของรัฐทั้งหมด และดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น หลักการแบ่งแยกอำนาจจึงเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ

Montesquieu นักปรัชญาคนสำคัญชาวฝรั่งเศส ได้เรียบเรียงวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งเรื่อง “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย” ซึ่งในหมวดที่ 6 ของบทที่ 11 ของวรรณกรรมเรื่องนี้ Montesquieu ได้

อธิบายไว้เมื่อสองร้อยกว่าปีที่แล้วในทุกรัฐจะมีอำนาจอยู่ 3 อย่าง (Krea-Ngam, 1987) คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจเกี่ยวกับการวางระเบียบบังคับทั่วไปในรัฐ กล่าวคือ อำนาจในการตรากฎหมายนั่นเอง

2. อำนาจปฏิบัติการ ซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชน คืออำนาจในการใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งสมัยนี้เรียกว่า อำนาจบริหารนั่นเอง

3. อำนาจปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายแพ่ง คืออำนาจในการวินิจฉัยบรรทัดคดี ซึ่งเรียกต่อมาว่า อำนาจตุลาการ

ความหมายของ Montesquieu ในการแยกอำนาจก็เพื่อจะคุ้มครองและให้หลักประกันแก่ราษฎรเพราะ Montesquieu เกรงว่าหากมีการก้าวก่ายกันแล้ว ก็จะนำไปสู่เผด็จการโดยง่าย แต่ถ้าแยกกันก็ยังไม่พอ คานกันหรือเสี่ยงต่อการถูกใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมน้อยลง ดังที่กล่าวไว้

“ถ้าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ที่คนคนเดียว องค์กรเดียวหรือเจ้าหน้าที่เดียว เสรีภาพจะไม่อาจมีได้เลย เพราะกษัตริย์หรือรัฐสภาเดียวกันอาจสร้างกฎหมายขึ้นและใช้กฎหมายนั้นกดขี่ข่มเหงประชาชน ในทำนองเดียวกันเสรีภาพจะไม่หลงเหลืออยู่เช่นกัน ถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ถ้าหากใช้อำนาจตุลาการอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติชีวิตและเสรีภาพของคนในบังคับก็จะถูกควบคุมตามอำเภอใจ เพราะฝ่ายตุลาการเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเอง และตัดสินคดีตามกฎหมายเอง ถ้าใช้อำนาจตุลาการรวมกับอำนาจบริหาร ฝ่ายตุลาการก็จะกดขี่บังคับพลเมืองได้อย่างเต็มที่

ทุกสิ่งทุกอย่างจะถึงซึ่งกาลอวสาน ถ้าหากคนหรือองค์กรเดียวกันไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือราษฎรสามัญใช้อำนาจทั้งสามนี้ กล่าวคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจปฏิบัติตามกฎหมายและอำนาจตัดสินคดีที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชน”

Montesquieu ได้ให้เหตุผลในการที่กว้างเช่นนี้ว่า (Kongmuang, 2007) “เป็นที่รู้อยู่ทั่วไปแล้วว่า คนเราทุกคนที่มีอำนาจย่อมหลงระเรีงชอบใช้อำนาจเกินกว่าที่ควร ต่อเมื่อได้พบอุปสรรคขัดขวางเมื่อนั้นจึงจะหยุดยั้ง อย่างไรก็ตามแต่อะไรเลยแม้แต่คุณธรรมก็ยังคงต้องมีขอบเขตจำกัดเมื่อคนเราอาจใช้อำนาจจนเกินควรได้ เช่นนี้ จึงจำต้องหาวิธีให้อำนาจคอยเหนี่ยวรั้งอำนาจไว้” อาจกล่าวได้ว่าเหตุผลพื้นฐานของหลักการแบ่งแยกอำนาจ ที่ได้กล่าวถึงและรับรู้กันมาโดยตลอดนั้น แท้จริงแล้วก็คือ การแบ่งแยกอำนาจหน้าที่และการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่นั่นเอง ความจริงแล้วแนวความคิดซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการแบ่งแยกอำนาจของ Montesquieu นั้นต้องการให้อำนาจทั้งสามมีองค์กรที่ใช้ต่างกัน (ส่วนจะแบ่งออกเป็นกี่องค์กรก็ขึ้นอยู่กับสภาพกิจการหรือรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ) ไม่ต้องการให้มีการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดที่อยู่ในองค์กรเดียวกันและให้องค์กรต่างๆ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจอย่างอิสระจนปราศจากการตรวจสอบและควบคุมได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดหรือคณะบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจมากเกินไป การที่จะให้อำนาจต่างๆ สมดุลกันนั้นต้องให้อำนาจหนึ่งมีอำนาจถ่วงหรือยับยั้งอำนาจหนึ่งได้

หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบของตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้มีการนำหลัก

การแบ่งแยกอำนาจมาใช้เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองคุ้มครอง นอกเหนือจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้วได้มีการบัญญัติหลักการต่างๆ อีกหลายประการ เช่น หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ และหลักประกันที่สำคัญคือหลักประกันการใช้สิทธิในทางศาล ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล เพราะการคุ้มครองทั้งหลายจะปราศจากความหมายหากไม่ทำให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการโต้แย้งการกระทำของรัฐ เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

การกระทำทั้งหลายของรัฐจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สำหรับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่รัฐรับรองและให้ความคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในอันที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในอันที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสมาคมหรือเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการทางการเมืองให้เป็นไปตามความคิดเห็นทางการเมืองรวมถึงสิทธิเสรีภาพในอันที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนโดยองค์กรตุลาการเป็นหลักที่สำคัญหลักหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรตุลาการต่างจากองค์กรทางการเมืองในการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเห็นได้จากรัฐธรรมนูญไทยก่อนปีพุทธศักราช 2540 มีการจัดตั้ง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” โดยกำหนดให้เป็นองค์กรมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพบว่า มีข้อบกพร่องในหลายประการไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้าง

อำนาจหน้าที่ หรือวาระการดำรงตำแหน่ง ส่งผลให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ โดยหากพิจารณาจากโครงสร้างของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วโครงสร้างมีลักษณะเป็น องค์กรทางการเมืองมากกว่าเป็นองค์กรศาลที่มีหลัก ประกันความเป็นอิสระ การดำเนินการมีลักษณะเป็น คณะกรรมการอีกทั้งมีองค์ประกอบของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมืองโดยเฉพาะ การมีผู้ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น ประธานรัฐสภาหรือประธานวุฒิสภา ส่วนตำแหน่ง ประธานศาลฎีกาและอัยการสูงสุดก็เป็นตำแหน่ง ประจำ ส่งผลให้บางกรณีการปฏิบัติหน้าที่หลายด้าน ของบุคคลเหล่านั้นขัดกัน (Thongthammachat & Traimas, 2002)

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับสิทธิ เสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิ ทั้งสองประการดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์” ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายมีการ ยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล ในการที่ จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามความประสงค์ ของบุคคลนั้น ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ความเป็นอิสระของ ปัจเจกบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงในสิทธิและ เสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้อต่อ เมื่อมีกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของ ประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำ ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ปัจเจกบุคคลให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

องค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของต่างประเทศ

1. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีการจัดตั้งคณะ กรรมการิการควบคุมการเลือกตั้ง หรือ Comelec ขึ้น

ในปี ค.ศ. 1940 เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันการใช้อำนาจของคนคนเดียวใน การเลือกตั้ง และมีอิทธิพลต่อการซื้อสิทธิขายเสียง สูง ในการพิจารณาฟ้องร้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่ง มีหลายระดับ Comelec มีแผนกกฎหมายเอง ทำ หน้าที่เป็นผู้พิจารณาในเบื้องต้นในการเลือกตั้งระดับ ท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการพิจารณาตัดสิน กรณีเลือกตั้งของสภาล่างและสภาสูง แล้วแต่กรณี เป็น คณะตุลาการการเลือกตั้ง ซึ่ง Comelec จะส่งเรื่อง มาให้ แต่อย่างไรก็ตามจะมีการตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยศาลเพราะผู้อุทธรณ์มีสิทธิยื่นฟ้องไปยังศาลฎีกาได้ เพราะเป็นสิทธิอันชอบธรรมของพลเมืองที่รัฐธรรมนูญ ให้การรับรองไว้

2. สาธารณรัฐอินเดีย คณะกรรมการการเลือกตั้ง จะมีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งหมด ในส่วนของ การวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งก่อนการ ประกาศผลการเลือกตั้งหากมีการร้องคัดค้านเกี่ยวกับ การเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นผู้มีอำนาจ ในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยและยังเปิดโอกาส ให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องต่อศาลสูงได้โดยจะต้องยื่น ภายในสี่สัปดาห์นับแต่ประกาศผลการเลือกตั้ง กรณี อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งภายหลังที่มี การประกาศผลการเลือกตั้งไปแล้วคณะกรรมการการ เลือกตั้งไม่สามารถตรวจสอบการเลือกตั้ง ไม่สามารถ วินิจฉัยคำร้องคัดค้านได้เองแต่จะต้องยื่นคำร้องต่อ ศาลสูงเมื่อเห็นว่าการทุจริตการเลือกตั้ง และหลัง จากที่ศาลสูงได้มีคำวินิจฉัยแล้วผู้ร้องสามารถอุทธรณ์ ไปยังศาลสูงที่สุดได้

3. สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คณะกรรมการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่จัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความ บริสุทธิ์เที่ยงธรรม จัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการเลือกตั้ง และทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน ระหว่างหน่วยต่างๆ และให้ความร่วมมือกับพรรค การเมืองจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการออกกฎหมาย

เลือกตั้ง มีศาลเลือกตั้งทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการเลือกตั้ง นอกจากนี้ศาลเลือกตั้งยังมีอำนาจในการพิจารณาถอดถอนสมาชิกคณะกรรมการเลือกตั้งออกจากตำแหน่ง หากประพฤติตนไม่ถูกต้องสมควร ทั้งยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีการคัดค้านและร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง

4. ญี่ปุ่น องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง คือคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง การประกาศผลการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกรรมการสรุปผลการเลือกตั้ง ศาลเลือกตั้งมีหน้าที่พิจารณาคดี การร้องคัดค้านการเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถฟ้องร้องความสมบูรณ์ของการเลือกตั้งและเกี่ยวกับการตัดสินตัวบุคคลผู้ได้รับการเลือกตั้งต่อศาลเลือกตั้งโดยตรง การพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งกระทำโดยเปิดเผยและคดีเลือกตั้งถือเป็นความผิดอาญาอย่างไม่มีโทษ ผู้กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งมีโทษจำคุกเพียงอย่างเดียวไม่มีการปรับ จะเห็นได้ว่าวิธีการที่สำคัญในการลงโทษผู้กระทำความผิดเลือกตั้งในประเทศญี่ปุ่นจะเด็ดขาดเพื่อให้เป็นตัวอย่างและเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิด

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง และความสำคัญและความจำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ
2. องค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของต่างประเทศ

ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และญี่ปุ่น

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560
5. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561

ผลการวิเคราะห์

ตามที่หลักนิติรัฐกำหนดให้รัฐอยู่ภายใต้กฎหมาย การกระทำของรัฐต้องเคารพและเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบของผู้แทนปวงชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการกระทบสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และการกระทำนั้นต้องเป็นไปตามวิธีการ รูปแบบ และวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้ และในทางทฤษฎีตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ กำหนดให้อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการจะต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ จึงจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจโดยไม่ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และเพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง จึงต้องมีการบัญญัติหลักการเรื่องของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้โดยจะต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง การกำหนดให้ระบอบบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ และหลักประกันที่สำคัญคือหลักประกันการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กร ตุลาการ ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล

เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกต้องแย่งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ได้หมายความว่าต้องมีอำนาจเด็ดขาดไม่อาจถูกตรวจสอบโดยองค์กรอื่นใดในเรื่องการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น หากเปรียบเทียบกับการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น จะพบว่าในแต่ละประเทศมีรูปแบบขององค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งแตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นองค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็ล้วนแต่ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม สำหรับขอบเขตการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศต่างๆ แม้ว่าจะให้อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งได้ก็ตาม แต่ก็มิระบบการตรวจสอบถ่วงดุลและอำนาจ โดยกำหนดให้องค์กรศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่ไม่ต้องการให้อำนาจมีการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ในองค์กรเดียว แต่ต้องการให้องค์กรต่างๆ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดหรือคณะบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจมากเกินไป ดังนั้น การมอบอำนาจทางตุลาการให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งโดยสภาพแล้วเป็นองค์กรทางการเมืองมีอำนาจในการวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจึงส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและไม่อาจให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ในต่างประเทศจึงมอบอำนาจให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากองค์กรศาล

มีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ มีวิธีพิจารณา รวมถึงมีหลักประกันความเป็นอิสระและปลอดจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองที่จะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้

ปัจจุบันการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้อำนาจในการยุติข้อพิพาท เรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอำนาจของ 2 องค์กร คือคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ นั้น มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจใหม่ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการควบคุมรัฐบาล อันได้แก่ อำนาจการแจก “ใบแดงชั่วคราว” ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจเป็นที่สุดในการสั่งให้เลือกตั้งใหม่และสามารถสั่งไม่ให้นักการเมืองที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าทุจริตการเลือกตั้ง ไม่สามารถลงรับเลือกตั้งครั้งใหม่ได้ ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวมีข้อครหาว่าเป็นการให้อำนาจมากเกินไปกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพราะการระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งควรเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลเป็นคนตัดสิน ซึ่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องเป็นระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อค้นพบว่ามีสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง อีกหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นการพิจารณาที่ไม่เปิดเผยต่อหน้าคู่ความ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนที่คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนสอบสวนเสร็จแล้ว และมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปรากฏอยู่ในสำนวน แม้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการเรียกพยานมาสอบถาม แต่เนื่องจากมีปริมาณงานมาก และมีข้อจำกัดหลายประการ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีโอกาสได้ซักถามพยานหรือเห็นอากัปกริยาของพยานในการให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏในสำนวนการสืบสวนสอบสวน ทำให้ไม่ทราบพยานบุคคลในสำนวนเป็นพยานที่รู้เห็นการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจริงหรือเป็นพยานที่เกิดจากการเสกสรรปั้นแต่งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้ร้องหรือถูกร้องหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

นอกจากนี้การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224 (4) และมาตรา 225 ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้นถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกแล้วแต่กรณีหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้

เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี การให้อำนาจดังกล่าวมีข้อควรหาว่าเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไป หากคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้ดุลพินิจโดยไม่ได้ไตร่ตรองวินิจฉัยอย่างรอบคอบ รัดกุม หรือใช้ดุลพินิจโดยปราศจากเหตุผลสนับสนุนอันสมควร อาจทำให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ และการที่กฎหมายกำหนดให้คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราว และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ถือเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งผู้ออกคำสั่งหรืออุทธรณ์ต่อศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดได้นั้น ย่อมส่งผลทำให้รัฐไม่มีกระบวนการเพื่อให้มีการพิจารณาทบทวนหรือยื่นพยานเอกสารใหม่จากการรับฟังการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันจะส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ที่ต้องการให้การพิจารณาคดีเลือกตั้งเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นธรรม และเกิดความเท่าเทียมจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีทั้งในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งและในชั้นศาล

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง สืบเนื่องมาจากกรณีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 กำหนดให้ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค แผนกคดีเลือกตั้งมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น โดยบัญญัติให้ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเฉพาะในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเท่านั้น ส่วนกรณีที่ยังไม่ประกาศผลการเลือกตั้งให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค แบ่งเป็น 2 กรณีได้แก่ อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง สำหรับอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามไว้ชัดเจนว่า “คดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง” ต้องเป็นคดีลักษณะใด และมีหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการใช้สิทธิทางศาลอย่างไร ทำให้คดีเลือกตั้งมีหลายประเภท และอยู่ในเขตอำนาจของหลายศาลโดยเขตอำนาจศาลแต่ละศาลเกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งเดียวกัน แต่อยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องฟ้องผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือทางแพ่งต่อศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ ซึ่งศาลชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาและคดีแพ่งต่างมิได้ใช้ระบบไต่สวนเหมือนกับคดีเลือกตั้งทำให้ระบบในการรับฟังพยานหลักฐานแตกต่างกันอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ อย่างเช่นบางกรณีศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำสั่งให้เพิกถอน

สิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ แต่เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนำคดีไปฟ้องเป็นคดีอาญา และคดีแพ่ง กลับปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนที่คำพิพากษาไม่สอดคล้องกันไปไปในแนวทางเดียวกันกับคำวินิจฉัยในคดีเลือกตั้ง

นอกจากนี้ ภายใต้มตินโยบายของรัฐในการกำหนดให้ประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ โดยแต่ละศาลมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้โดยมตินโยบายของรัฐต้องการให้แยกประเภทคดีต่างๆ อย่างชัดเจน มีการแบ่งแยกเป็นคดีพิพาททางเอกชน และคดีพิพาททางมหาชนออกจากกัน และให้อยู่ในเขตอำนาจของแต่ละศาล โดยแต่ละศาลทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระต่อกัน มีอำนาจเด็ดขาดเฉพาะของแต่ละศาล คดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจึงอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งคดีเลือกตั้งเป็นคดีพิพาททางมหาชน จึงมีความไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายมหาชน นอกจากนี้ คดีเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และคดีพิพาทที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการทางปกครองของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติให้คดีเลือกตั้งมีหลายประเภทและไม่มีบทบัญญัติใดให้ความชัดเจนว่าคดีเลือกตั้งควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดซึ่งปัจจุบันพบว่ามียุติด้วยกันทั้งหมด 3 ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง แต่ละศาลต่างมีนิติวิธีพิจารณาคดีที่ต่างกันไป จึงทำให้เกิดความสับสนในเรื่องเขตอำนาจศาล

3. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยและพิพากษาคดีของศาล

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 บัญญัติให้อำนาจศาล

ฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเลือกตั้ง ต่างมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเขตอำนาจของตน โดยวิธีพิจารณาให้ใช้ระบบไต่สวน เป็นเหตุให้การตีความและบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกัน ซึ่งในส่วนของศาลฎีกาแม้จะไม่มีปัญหาเรื่องการตีความและบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากศาลฎีกาเป็นศาลเดียวที่จะพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนศาลอุทธรณ์มีทั้งหมด 9 ภาค ทำให้การตีความและบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกันในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย กรณีอาจเนื่องมาจากแต่ละศาลมีการกำหนดเงื่อนไขและใช้มาตรฐานที่แตกต่างกันไม่อาจนำบรรทัดฐานตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกามาปรับใช้ได้ การพิจารณาและวินิจฉัยคดีเป็นอำนาจของแต่ละศาลไม่รวมอยู่ในศาลเดียว และคำสั่งศาลของแต่ละศาลต่างเป็นที่ที่สุดซึ่งแต่ละศาลก็ต่างพิจารณาวินิจฉัยคดีตามอรรถวิสัยของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ ทำให้ผลของคำสั่งของแต่ละศาลแตกต่างกันไม่มีบรรทัดฐานในการวินิจฉัยคดีโดยรวม ฉะนั้น การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 ได้บัญญัติให้คำสั่งของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค เป็นที่สุดโดยไม่เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่งต่อศาลในลำดับขั้นที่สูงกว่า เพื่อให้ศาลสูงได้ทบทวนคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลล่างก่อนนั้น เป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน หากการพิจารณาและวินิจฉัยคดีของศาลเกิดความผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องผลของคำวินิจฉัยย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางศาล จึงถือเป็นการขัดต่อหลักการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ซึ่งเป็นหลักในการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่อาจปรากฏในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างโดยศาลที่สูงกว่า

บทสรุป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ และเพื่อไม่ให้ขัดต่อหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการหรือหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยฝ่ายตุลาการ และเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรยกเลิกอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นในมาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่เฉพาะในด้านการบริหารจัดการการเลือกตั้ง และควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเท่านั้น ส่วนอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งให้เป็นอำนาจของศาลเลือกตั้งโดยเฉพาะ โดยประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งขึ้นเป็นองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งให้อยู่ภายในขอบเขตและให้มีประสิทธิภาพมีความเป็นกลางปราศจากการแทรกแซงและมีความเป็นอิสระไม่อิงอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์หรือพรรคการเมือง เนื่องจากศาลหรือองค์กรศาลมีความเป็นอิสระและเป็นกลางไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยศาลเลือกตั้งมีผู้พิพากษาที่มีคุณสมบัติและมีความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย สามารถวินิจฉัยกฎหมายได้อย่างรวดเร็วถูกต้องมีประสิทธิภาพเป็นหลักประกันแก่ประชาชนได้ดีกว่าระบบอื่น มีวิธีพิจารณาเป็นพิเศษเฉพาะที่เป็นไปโดยเปิดเผย สอดคล้องกับรูปแบบการจัดองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งในต่างประเทศ ที่กำหนดให้ศาลมีบทบาทสำคัญทำหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการ

การเลือกตั้ง โดยศาลมีโครงสร้าง คุณสมบัติของบุคลากร ลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ มีวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง เป็นการเฉพาะ รวมทั้งมีหลักประกันความเป็นอิสระ เป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลทำให้การเลือกตั้งมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดภัยจากการแทรกแซงทางการเมือง ดังนั้นการจัดตั้งศาลเลือกตั้งจะต้องมีระบบการสมดุล และคานอำนาจกันอย่างสมดุลในองค์ประกอบต่างๆ โดยกำหนดวิธีพิจารณาและกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลเลือกตั้งเอาไว้อย่างสมดุล เพราะมิฉะนั้นแล้ว ถ้าไม่มีการดุลหรือคานกัน ศาลเลือกตั้งก็จะกลายเป็นองค์กรอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ มีลักษณะเป็นองค์กรที่มีอำนาจอยู่เหนือองค์กรอื่น

ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และแก้ปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง การให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะทำให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันความเป็นอิสระนี้ถือกันทั่วไปในต่างประเทศว่าเป็นหลักประกันความยุติธรรมในศาลอันเป็นที่พึงสุดท้ายของประชาชน สามารถให้การคุ้มครองแก่ประชาชนได้ว่าศาลจะไม่ใช้อำนาจในทางกลับกันกลับปิดเบียดจากข้อเท็จจริง เพราะศาลมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง มีมาตรฐานในการตรวจสอบ มีวิธีพิจารณาคดีที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นไปโดยเปิดเผย โปร่งใส และศาลจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จึงสมควรยกเลิกบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีอยู่และจัดตั้ง “ศาลเลือกตั้ง” เป็นศาลชำนาญพิเศษ ทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบอำนาจรัฐเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดให้ศาลเลือกตั้งมีกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่ง

ทั่วไป ทั้งนี้ การใช้อำนาจวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะต้องรวดเร็ว หากล่าช้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ การกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งจะทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่มีมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใสเป็นธรรมและเกิดผลต่อสาธารณะชนตลอดจนมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่แจ้งเหตุการณ์ทุจริตการเลือกตั้งหรือร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สำหรับวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งควรมีขั้นตอนกระบวนการพิจารณาที่แตกต่างกันไปจากวิธีพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม โดยศาลเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีและต้องรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม และเมื่อมีการจัดตั้งศาลเลือกตั้งเป็นศาลชำนาญพิเศษแล้ว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและศาลยุติธรรมดังนี้

1. การให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทำให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันความเป็นอิสระนี้ถือกันทั่วไปในต่างประเทศว่าเป็นหลักประกันความยุติธรรมในศาลอันเป็นที่พึงสุดท้ายของประชาชน สามารถให้การคุ้มครองแก่ประชาชนได้ว่าศาลจะไม่ใช้อำนาจในทางกลับกันกลับปิดเบียดจากข้อเท็จจริง เพราะศาลมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง มีมาตรฐานในการตรวจสอบ มีวิธีพิจารณาคดีที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นไปโดยเปิดเผย โปร่งใส และศาลจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

2. เป็นการแก้ปัญหาในเรื่องระบบหลายศาลที่มีความหลากหลายของประเภทคดีและมีหลายเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งได้ ซึ่งศาลเลือกตั้งจะเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหลักประกันการทำงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตีความในกฎหมาย มีลักษณะการทำงานที่มีเสรีภาพไม่ต้องขึ้นอยู่กับองค์กรใดและเป็นศูนย์รวมในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคดี

เลือกตั้งทุกประเภทไว้ที่ศาลเลือกตั้งเพียงศาลเดียว ไม่ว่าความผิดนั้นจะเป็นความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง เพื่อป้องกันความสับสนในเรื่องเขตอำนาจศาลว่าควรยื่นฟ้องต่อศาลใดเหมือนเช่นปัจจุบัน

3. การเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถโต้แย้ง คำวินิจฉัยหรือคำสั่งต่อศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่าเพื่อให้ศาลสูงได้ทบทวนคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลล่างได้เป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้และการตีความกฎหมายของศาล ซึ่งมีมาตรฐานที่แตกต่างกันได้เนื่องจากคดีถึงที่สุดที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยศาลเลือกตั้งในแต่ละศาล จะได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. สร้างความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเลือกตั้ง เนื่องจากมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีทั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น สามารถทำให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเพราะผู้พิพากษาทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีเลือกตั้ง

5. ประชาชนผู้มีสิทธิในคดีเลือกตั้งได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากศาลเลือกตั้งมีที่ตั้งและเขตอำนาจกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ทั่วประเทศและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อความเชื่อถือศรัทธา กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของศาลยุติธรรมที่มีกระบวนการทบทวนคำวินิจฉัยโดยศาลฎีกา ซึ่งเป็นการถ่วงดุลภายในองค์กรเดียวกัน และเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของศาลในคดีเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ควรยกเลิกอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นในมาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยให้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งเป็นอำนาจของศาลเลือกตั้ง ส่วนคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่เฉพาะในด้านการบริหารจัดการการเลือกตั้ง และควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 224 (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 224 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(4) รวบรวมข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน สืบสวน สอบสวน หรือไต่สวน กรณีที่มีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แล้วเสนอให้ศาลเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณา โดยการสืบสวน สอบสวน และการไต่สวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน และการวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง”

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง

(1) ควรจัดตั้งศาลเลือกตั้งเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ สังกัดศาลยุติธรรม โดยแบ่งออกเป็นศาลเลือกตั้งกลาง และศาลเลือกตั้งภาค ให้ศาลเลือกตั้งกลางจัดตั้งขึ้นในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียงโดยยกฐานะ

จากแผนกคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งภาค 1 ถึงภาค 9 จัดตั้งขึ้นในแต่ละเขตอำนาจศาล โดยยกฐานะจากแผนกคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงภาค 9 ให้ศาลเลือกตั้งกลาง และศาลเลือกตั้งภาคมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยตราเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่

“มาตรา . . . ให้จัดตั้งศาลเลือกตั้งกลาง โดยยกฐานะจากแผนกคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ชั้นเป็นศาลเลือกตั้งกลาง และจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา

ให้ศาลเลือกตั้งกลางมีเขตตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี”

“มาตรา . . . ให้จัดตั้งศาลเลือกตั้งภาคโดยยกฐานะจากแผนกคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงภาค 9 ชั้นเป็นศาลเลือกตั้งภาค 1 ถึงภาค 9 และจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะต้องระบุเขตอำนาจศาล และกำหนดที่ตั้งศาลในเขตศาลนั้นไว้ด้วย”

(2) ควรกำหนดคำนิยามคำว่า “คดีเลือกตั้ง” ไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการเลือกตั้ง โดยให้คำนิยาม “คดีเลือกตั้ง” หมายความว่า คดีพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะมิใช่ผลบังคับในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง ตั้งแต่กระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งหรือการกระทำหรือ

ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรณีที่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายหรือขัดขวางการเลือกตั้ง ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลเลือกตั้งทั้งหมด

3. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยและพิพากษาคดีของศาล

ควรแก้ไขกฎหมายให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเลือกตั้งได้ เฉพาะในกรณีที่พบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหรือเป็นข้อกฎหมายที่สำคัญในคดีไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลเลือกตั้งมีคำพิพากษา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ซึ่งเป็นศาลสูงสุด ได้วินิจฉัยทบทวนคำพิพากษาของศาลเลือกตั้ง ในปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง และเพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าว ในส่วนความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายมีความเป็นเอกภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่เกิดการตีความกฎหมายไปหลายแนวทาง จนเป็นการขัดแย้งกันเอง โดยตราไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดียกเว้นการปฏิบัติหน้าที่

“มาตรา . . . ให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเลือกตั้งต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งได้เฉพาะในกรณีที่พบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหรือเป็นข้อกฎหมายที่สำคัญในคดีไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลเลือกตั้งมีคำพิพากษา และให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งพิจารณาคดีอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน”

References

- Krea-Ngam, W. (1987). *Constitutional law* (3rd ed.). Niti Bannakarn. [In Thai]
- Kongmuang, P. (2007). *Principles of public law*. Dhurakij Pundit University, Faculty of Law. [In Thai]
- Meewongkos, B. (2013). *Constitutional law* (7th ed.). Thammasat University, Faculty of Law, Textbook Project and Teaching Documents. [In Thai]
- Saeng-Uthai, Y. (1995). *General constitutional principles* (9th ed.). Winyuchon. [In Thai]
- Thongthammachat, K., & Traimas, C. (2002). *The evolution of the Thai constitutional system from the past to the present: With the text of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540*. Bhannakij. [In Thai]
- Wisarutpitch, W. (1997). *Concepts and basic principles in public law: A collection of some articles on administrative law and constitutional law*. Nititham. [In Thai]